

Disputatio Septima. De Justificatione.

fus sit causa, quod fenestra aperiatut; turus prius sit fenestram aperit, quia aetern ingredi; id enim aer ingredieatur, quia fenestra aperitur; datur ergo mutua prioritas, & causalitas.

Reipondetur talis patere ex dictis in Physicis, in tali genere causandi, quo dispositio praedicit formam, & quo causa efficiens praedicit effectum, nullatenus posse dispositionem, & formam esse sibi inducere causam in genere cause materialis, & effectivae; Tum quia, ut dictum est supra num. 203. quando haec etiam mutua prioritas, & causalitas admittetur inter formam substantialem, & dispositionem physicam; adhuc neganda est de morali dispositione, de qua hinc est forma: cum in ea cernatur specialis repugnantia, quia non habet locum in physica. Ad ea vero exempla talis dictum est dis. 9. Phys. 9. 3. art. 2. ad 2. ac etiam nominaliter ipsa num. 137. & alii quoque pluribus latifici dis. 8. Phys. 9. 1. art. 1. de quibus exemplis ex insituto agit Cardinalis de Lugo dis. 8. de penit. et. 8. ubi singulariter agit.

QUESTIO OCTAVA.

An actus contritionis, aut dilectionis Dei super omnia absque gratia inhaerente vim habeat iustificandi.

CERTUS est de facto hominem iustificari per infusionem habitualis gratiae, ut docet Trident. off. 6. & Scotus ante 1. dis. 17. queat 1. ut jam quas. 1. huius Disputationis notavimus; Dubium tamen est; an effectus iustificandi sit ita proprius habitualis gratiae, ut de facta o nonnullam sit hominis iustificatio nisi per gratiam, nec alter accidere possit etiam per potentiam Dei absolutam; Est autem praesertim dubitatio de actu perfectae contritionis, & dilectionis Dei super omnia, an propter excellentiam intinacem taliis actus vim habeat iustificandi: non tantum per modum dispositionis, ut de facto haberet: sed per modum etiam causa formalis, tali ipsius forma iustificans, ita licet contra non infunderetur habitualis gratia, adhuc per ipsam contritionem intelligeretur iam iustus, & sanctus, & mundus a culpa habituali ob intrinsecam excellentiam talis actus.

In hac controverbia tres sunt tententiae, duas extremae, & una media; Prima extrema, & valde communis negat hanc vim actu contritionis, & dilectionis Dei, non tantum de facto, sed etiam de possibili, ita Suarez, Scotus, Valentia, Belkarinus, Vega, Molina, Montefinus, Lorca, Granados, Ioa. S. Thome, Hacquetus, Lezana, Averla, Capensis, Amelius, Oviedus, Cardinalis de Lugo, & alii Recentiores, pro qua citantur alios antiquiores. Altera extrema tententia vim habeat tribuit actu contritionis, & dilectionis non tantum de possibili, sed etiam de facto ita Merarius tral. de gratia dis. 12. per plures sectiones pugnacissime defendit, Galpar Hurtad, tral. de penitentia dis. 2. dis. 7. Turrianus opus. 6. dis. 4. per plura dubia, & alii nonnulli, quibus praeiuvit Valquez dis. 203. ubi per plura capita partem affirmant maxime fovi, & dilectionis. Et efficaciam summopere commendavit, & accreditim defendit, licet de facta verius sit, hominem non per contritionem, sed per habitum gratiae iustificari, de possibili tamen posse per solam gratiam iustificari, in modo probabile esse, quod de facto non tantum per gratiam, sed etiam per contritionem iustificetur, & inquit id minime esse contra Ecclesiam definitioem, quam ait definitio solum contra Scriptorios fieri iustificationem per formam inherenter, non per imputacionem, an vero hac forma sit actus, vel habitus, inquit ipse, Ecclesiam non definitio.

Tertia tandem tententia media docet actus dilectionis Dei super omnia, aut contritionem de facto non iustificare formam, ita sunt causa formalis iustificationis, sed tantum dispositivae, quatenus dispositiones proxime sunt ad iustificationem, ut definiet Trid. off. 6. c. 6. de possibili tamen posse etiam iustificare formulariter, ita Morandus tral. 4. de gratia qu. 23. Serra par. 2. qu. 11. 3. art. 2. dub. 2. & ali. quorum aliqui contendunt, quod eo causa effectus formalis sanctificandi conveniret illius actibus ex natura sua; alii vero ex acceptatione tam diuinam, & Serra praesertim inquit, quod licet actus contritionis, & dilectionis non possit esse causa formalis iustificationis perfectae, qualis est, quia modis jussit iustificari impetrare abolitum tam Dei potentiam posse esse causam formalis in iustificationis, qua verè, & proprie, licet non ita perfecte, peccatum remittere.

ARTICULVS PRIMVS.

Resolutio Controversia.

DICENDUM est cum hac tercia tententia media, loquendo de facto gratiam tam, seu habitum charitatis, quem ab ea non distinguius, habere vim sanctificandi formaliter, seu per modum causa formalis, nequaquam autem actum contrit-

tione, vel dilectionis Dei super omnia; per potentiam tamen Dei absolute posse hos quoque actus sanctificare formaliter, quantum sit ad delendum peccatum, animamque Deo gratian redendam, & amicam, non quidem ex natura rei, sed ex sola acceptatione divina. Hec conclusio est Scotti quod omnes partes; etenim quod de facte sit hominis iustificatio per habitum infundit, & non per solum actum docet ex professo 1. dis. 17. queat 1. contraria opinionem Magistro impositam, quod per solam contritionem fieret peccatorum remissio, & non per aliquem habitum infundit, & 4. dis. 14. q. 2. 5. de secundo principaliter docet attritionem perfecte circumstantiam in genere mortis, quae in ejus sententia est contrito informis, quatenus natura ratiocinat grata, esse dispositionem tantum, & meritum de conguo ad iustificationem, & peccati remissionem; quatenus vero formata est gratia de lete peccata etiam formaliter, non ratione sive, sed gratias annexa, & qua valorem accepit, unde inquit eundem actum attritionis per infusam gratiam fieri contritionem, & ut sic culpam delere; Nec obscurat, quod dicit dis. 15. q. 1. 6. quantum ad ipsum contritionem esse iustificationem peccato equivalentem, proinde per illam deleri peccatum formaliter. Hoc enim non in eo sensu dicitur, hanc vim habet contrito ex le, ut informis est, & nature precedens gratiam, de quo tantum est queat; sed ut formata gratia, sicut jam præ dixerat dis. 14. q. 2. Quod verò de potestate Dei absolute possit actus contritionis, & dilectionis Dei hanc vim sanctificandi habere, sequitur ex ejus principiis, cum enim tenet de potentia Dei absolute posse peccatum dimitti ab eo infinito gratiae per solam extrinsecum condonationem; tanquam magis id est possibile mediante actu ipso contritionis, & quod tandem haec virtus non illis actibus competere ex natura sua, sed ex extrinsecis acceptatione divina, sequitur pariter ex ejus principiis; si enim ita theologizatur de ipso gratiae habitu, ut in superioribus vobis est, consequenter in Scotti sententia erit pariter de actu charitatis ducendum in ordine ad effectum iustificandi, & peccata remittendi; Sed jam probemus assertione nostram discurrendo per singulas partes.

Prima probatio ex Scriptura, & Patribus.

Primum itaque probatur ex Scriptura, & Patribus, etenim 218 in pluribus Scripturis locis homini penitentem promittit remissio peccatorum, per quod insinuat hanc peccatorum remissio nomine esse distinctum quoddam beneficium divina misericordia prater hominis penitentiam; & hanc potius se habere, tanquam præiam dispositionem, & secularem conditionem; non promittit autem aliquid à Deo sub conditione sui ipsius, sicut promittit passim iustificatio sub conditione contritionis, Ita 1. Levamini, mundi atra superfluerit, tunc quia iam non esset unica causa formalis nostra iustificationis; vel utique illud non expellere; inquit enim & ipsi de facta preter gratiam, quoniam ex sua natura dicunt expellere peccatum, requiri acceptationem, vel condonationem divina voluntatis, quia vel remittere peccatum, quia hanc condonatio super peccato hominis iustificandi includatur in gratia iustificationis, non tamen absolute, cum posset esse gratia infinito fine aliqua peccati condonatio, ut patet in iustificatione Christi Adami, & Angelorum, ita Serra cit. q. 11. 3. art. 2. dub. 2. Itaque hoc est differentia inter infusionem gratiae, & actus contritionis, vel dilectionis Dei quod infinitus gratiae, & actus includit voluntatem, quia Deus per ilam velit remittere peccatum, tanquam per causam formalis, unde habent gratiam non promittit à Deo remissio peccati tanquam nova misericordia, & sublequens beneficium, sed ipsa illi remittitur peccatum; at actus contritionis, & dilectionis non includit tantum voluntatem, quia Deus velit per eam remittere peccatum, fed tantum illi promittit, ut nova misericordia, & subsequens beneficium, ut confat ex hoc locis Scriptura adductis, & ideo in nulla tententia potest semper peccati ponere eius effectus formalis, sed respectu illius solum le habet ut dispositio, & via unde modo prioris donec remissio peccati est infallibiliter connexa cum iustificatione gratiae, & cum actu contritionis, vel dilectionis: etenim cum ea similitudine, est conexa, & velut essentialiter in ea inclusa, sicut effectus formalis cum forma, at cum actu contritionis est connexa omniā consequenter, veluti cum prævia dispositione ad talen formam proximā, & immediatā, quod punctum est in hac re valde notandum ad percipiendam vim huius argumenti ex Scripturis deduci.

Quæstio VII. An contrito possit iustificare formaliter. Art. I.

contitione, ac perfecta penitentia, ut constat ex illo Ioc. 2. convertemini ad me in tuto corde vestro. 220 At inquit Oviedus tral. 8. contro. 7. n. 106. hoc argumentum efficax esse contra Valquez, & contra omnes, qui assertur formaliter iustificare expellere peccatum abesse illa dependentia à voluntate Dei, ita ut implicet illud non expellere, qui autem sentiunt formam iustificatam posse de potentia aboluta cum peccato coniungi, & ea posita requiri aliam voluntatem Dei, ut peccatum destruat, hoc argumentum non præmisquaque in hanc sententia formam iustificans per novam Dei voluntatem, ac beneficium distinctum ei regulariter antoxum peccata remittit, quare hoc argumentum absolue putat inefficax. Cæterum falso est argumentum in hac quoque sententia non urgente; quoniam enim haec etiam de facto possit remissio peccati fieri per voluntatem distinctam Dei ab infusione gratiae, quae dicitur condonatio, & etiam beneficiū ab infusione gratiae diffundit; quia tamen Deus hunc actum ponit ad exigentiam gratiae vel physicam, vel moralē, ideo non dicitur esse novum beneficium, vel nouis Dei favor fed posuit consumptio illius, qui sic in ipsa gratiae collatione; si enim illa condonatio exigitur causa interioritate, five extinctoria rel, five mortaliter, profectò nec non dici debet, nec novum beneficium sicut neque calo dicitur ad positionem frigoris expelli, per aliquod extrinsecum, aut per novam Dei voluntatem, etiam si necessaria sit exvincentia voluntatis Dei in introductione frigoris distincta, quia velit cœlare ab eius conservatione ad presentiam frigoris, ut non sicut dictum est superius in hac dis. 14. & 67. In modo id ipsum fatetur etiam Thomas affestet gratiam ex natura rei expellere peccatum, ut implere illud non expellere; inquit enim & ipsi de facta preter gratiam, quoniam ex sua natura dicunt expellere peccatum, requiri acceptationem, vel condonationem divina voluntatis, quia velit remittere peccatum, quia hanc condonatio super peccato hominis iustificandi includatur in gratia iustificationis; vel utique illud causa partialis unicam totalem, & ad quam confluens: & neque hoc dici potest, quia quando sunt duas causas, pars eiusdem effectus, altera sine altera non sufficit ad productionem illius effectus, ut patet de duobus aliquod portantibus, quod neuer (corusc) portare potest, ut gratia habitualis sine actu contritionis sufficit ad delendum peccatum, & confundendum hominem iustum, ut patet in parvulis, & adulis medio Sacramentum iustificans cum loca articulatione, ergo gratia habitualis non est causa partialis, sed totalis nostra iustificationis, etiam si confluens cum actu contritionis, vel dilectionis Dei.

Rursum eodem 4. 7. & can. 3. & 14. c. 4. contritionem per se 225 &iam appellat dispositionem ad iustificationem, & remissioem peccatorum; sicut autem forma ad suum effectum formam dispostio est potest, cum enim interformata, & disposta realis causalitas intercedat, debet consequenter intercedere realis distinctio. Ubi plane non loquitur tantum de distinctione non ultima, & imperfecta, & de iustificatione, quae confertur in Sacramento, ut Turrianus, & Merarius cum Valquez interpretari conatur, sed universaliter loquitur etiam de ultima distinctione, & iustificatione extra Sacramentum contingente. Quod evidenter deducitur ex progr. 1. 6. & 7. c. en. 6. omnes actus penitentis describens, quies auxilio gratiae procedentes ipsum ad iustificationem disponunt, postremo loco contritionem numerat, tanquam proximam dispositionem, ut illam; & statim sequenti c. 7. hanc ipsam distinctionem, & distinctionem peccatorum una cum reliquo peccatoris actibus supra descripsit vocat proximam, & ultimam dispositionem ad ipsam iustificationem, cum inquit banc dispositionem, seu preparationem iustificationis ipsa consequitur non sequitur autem forma ad remotam, sed tantum ad proximam, & immediatam dispositionem.

Confiratur, quia 14. c. 4 postquam definitur contritionis, eamque dixit quovis tempore suffit necessariam ad impetrandum peccatorum veniam, que verba ruris clarissime indicant non ipsam contritionem peccata delere, sed tantum per modum dispositionis concurrere, cuius intentu Deus gratiam conseruat; eam potest dividere in imperfectam, & perfectam; Tum quia nec de sola attritione, nec de sola contritione perfecta iustificari potest, quod ait Concilium, contritionis motu quovis tempore necessarium suffit ad peccatorum veniam impetrandum, & ergo dicendum est esse locutum de contritione, & in communī, ut sic in speciali intelligatur, contritionem imperfectam esse necessariam cum Sacramentum, contritionem vero perfectam extra Sacramentum, ut sic nota tavit Averla cum Suarez.

Deinde, quod locis citatis non tantum loquatur Concilium de iustificatione, que fit cum Sacramento, sed de contritione, etiam extra Sacramentum ex eo deducuntur, quod c. 4. exprimit docuerat iustificationem impii fieri non posse sine Baptismo, aut eius uoto, quo loquendi modo utrumque iustificationis modum complectiū; ergo cum deinceps tractat de preparatione ad iustificationem, loquitur universaliter tam de iustificatione, que fit in Sacramento, vel extra Sacramentum cum eius uoto, ut confat ex ipsi titulis eorum cap. 6. & 7. Meld. In Secund. Sentent.

Tum quia si concilium non loqueretur in universum dispositione, & justificatione; sed solum de dispositione ad justificationem in Sacramento obtinendam, validè diminuta esset doctrina Concilii circa negotiorum nostrorum justificationis, & cum ibi dicat omnem justificationem fieri per gratiam inherenterem, & non posse hominem ex propriis viribus sed tantum ex Dei adjutorio se ad justificationem disponere, signum est de utroque justificatione modo esse locutum cum illud dogma de utroque verificetur. Nec valeret quod ait Valquez, non propter ea doctrinam Concilii de justificatione cenidam esse maneam, quia de justificatione, qui sit extra Sacramentum agit postea cap. 14. & distinctionis agendum est *s. 14. c. 3.* Non valeret quia locus proprius, ubi Concilium catholicum tradidit doctrinam de justificatione, est illa sessio sexta; etenim in duabus locis a Vaigscatatis, non tam explicatur modus se disponendi ad justificationem, quam eo supposito quadam declarantur ejus attributa, & conditions, cum ergo de omni justificatione effet cum habitueticontroversia, tam scilicet, de ea, que sit in Sacramento, quam que sit extra Sacramentum, et fieri per justitiam inherenterem; vel per extrinsecum duntaxat imputationem meritorum Christi, plane de justificatione in universum in ea testa fessione et sacramentum, ut de facto tractat, ut satis costat ex tritius capitulum. Tum quia si *s. 14. c. 4.* distinctione tractat de justificatione, quia sit extra Sacramentum, adhuc habentus intentionem: quia ibi rursus repetit, ac exprestis affirmat contritionem preparare ad remissionem peccatorum, & vim habere impetrandi peccatorum veniam, quibus verbis exprestis denotat rursus, non ipsam conditionem formaliter peccata delectare sed tantum valere, tanquam dispositionem, cuius intuitu Deus gratiam conferat habitualiter, quia formaliter peccata delet, & hominem justificat.

Tertia probatio ex ratione.

225 Tertio principaliter probari solet variis rationibus, que aut nibil concidunt, aut saltem non procedunt juxta nostram principia, quarum primum examine dimisimus apud Suarez, Ovied. Anic. & alios videndo, solam Scotti rationem adducimus ex *t. diff. 17. q. 2. 8. ad solutionem*, quam passim omnes nostra sententia conlocores approbant, in *ad Card. de Lugo loc. cit. cent. esse à priori*; status sanctitatis, & iustitiae est status primus; & habitualiter perseverans; ergo provenire debet ab aliqua forma habitualiter perseverante; sed actus contritionis est entitas natura sua facile transiens; ergo nequit dare status sanctitatis habitualiter, & permanentem; probat allumplum Doctor quia homo iustus dicitur habitualiter Deo acceptus, hoc est, etiam quando actualiter non operatur, adhuc enim voluntas divina cum ordinatur ad vitam eternam, tanquam dignum tanto bono secundum dispositionem, quia haberet habitualiter in te, ut pater de ipsis dormientibus, & pueris baptizatis; ergo propter hanc acceptancem natura beatificans habitualiter, etiam quando non operatur, & propter acceptancem actualiter actus eliciti a tali natura, oportet ponere unum habitat supernaturalem, quo habens formaliter acceptetur a Deo, acceptance specialis, ut amicus, & filius adoptivus, & quo actus elicitus ejus acceptetur a Deo, tanquam meritorius de cognito vita eterna; sed autem non videtur acceptari natura, vel actus sine aliquo habitu informante, quia grata, quam per peccatum amittimus ex Trida. *s. 6. c. 4. & 7. c. 7.* et fundamentum filiationis adoptivae, & amicitiae, quia effectum amici Dei, Filii adoptivi, & heredes vita eterna; tum quia ratio sic acceptandi naturam debet esse quadam pulchritudo, & decor permanens in anima: & prater hoc, quod est decor spiritualis animae, debet esse inclinatio ad determinatos actus virtutis, ita reddit hominem proprium, & expediatum ad illos; non autem faciliter concipiatur, quomodo ex vi unius actus; qui per transit, hanc promptitudinem, & inclinationem habeat hominem ita discutit Doctor *loc. cit.*

226 Respondent Adversarii negando non posse actum contritionis trahentes relinquere hominem in statu habitualiter sanctitatis, videamus enim peccatum actualiter constitutere hominem habitualiter peccatores, ut in statu peccati; potest ergo forma actualiter peccatores, & peccati; quia ergo forma actualiter peccatores, & peccati: peccatum namque constitutum hominem habitualiter peccatores per imputationem, & moralem quantum informationem, & perfectionem; unde quandomodo moraliter permaneat in eo peccatum transactum, eique imputatur tandem dicitur esse in statu peccati: at actus contritionis non sanctificat per imputationem, neque per solam mortalem ejus permanentiam, sed per veram, ac physicam inherenterem, ac proinde dum realiter in anima, vel voluntate non existit, dicneque hominem sanctificare iustitum constitutere, ut perfici status iustitia, & sanctitatis: ergo forma sanctificans, denominante hominem habitualiter iustum, non tantum esse debet posset

aliquid phisicam animam inherenterem: sed etiam in ea permanens per modum habitus. Contra quia si in sensu datur responsio posse actus contritionis habitualiter reddere hominem Sanctum, posse homo, ut bene urge Ovied, qui post actum contritionis elicitem in peccatum fuit lapsus, fieri postea iustus, & sanctus, abique illa forma intrinseca, ex eo praeceps, quod Deus peccatum condonaret, nam ex ipso, quod peccatum effet a Deo condonatum, actus dilectionis ante clausus, qui erat per peccatum impeditus, revisiceret, sicut ultra merita reviviscunt, & hominem redderet habitualiter Sanctum & iustum, abique ex quod alia forma possit, ac intrinseci inherentes defideretur; hoc autem est expressè contum. *Concil. Trid. cit. & omni Catholicorum doctrinam.*

Respondent, hoc de facto contingere non posse, quia contritionis, vel actus dilectionis presupponit habitum gratiae, & caritatis, quo sit, & elicere. Sed Contra, quia fallum est actum contritionis, vel dilectionis fieri semper ad habitu caritatis, nam quando praecedit, ut previa dispositio ad eam, si foliis ex auxilio speciali gratiae actualis, non autem habitualis, ut constat ex dictis *qu. praeceps.* Tandem peccatum habitualiter iusta communem etiam Adversariorum sententiam est peccatum proutrum non condonatum, vel ex parte peccatum per condignam iustificationem: cum igitur contrito non sit Dei condonatus, nec de se condigna factisatio, sed tantum ex acceptione divina, non opponitur formaliter habitualiter peccato, nec illud formaliter destruit, sed solum dispositivè & de congruo, quatenus Deus infallibiliter contritioni promisit, ut congrua dispositio, condonationem peccati, & gratiam habitualiter, qua formaliter, & propriè macula peccati delectatur, ut bene urge Lugo *loc. cit.* Tum quia si hoc statu peccatum habitualiter inclinet per iustificationem supernaturalis amicitiae, & adoptionis divinae ex Trident. *loc. cit.* ergo remitti non potest, nisi per formam, quia nobis hac amicitia, & divina adoptio restituunt: hoc autem est folia gratia habitualiter ex eodem Trident. Tum tandem, quia secundum nos peccatum habitualiter consistit in ordinatione, & condignitate ad peccatum ex actu peccaminis pretoriter contrafacta; hæc autem tolli non potest, nisi per oppositam ordinationem, & condignitatem ad gloriam; ut hoc statu non constitutum homo ordinatus ad gloriam, & dignus vita eterna, non per gratiam habitualiter, ut docent Concilia, & Pares; ergo remissio peccatorum de facto non perficit formaliter, per actum nostrum proprium, sed omnino per aliam distinctam gratiam nobis infusa, & inherenterem, que dicitur habitualis, quia peccato habitualiter opposita; quare abolitur conclusionem effe de facto actum hominis non habere vim formaliter peccata delendi.

Alter pars conclusionis probatur.

Quarto ulterius probatur altera conclusionis pars, quod actus perfecta dilectionis, & contritionis per potentiam Dei absolutam possunt iustificare, & peccata delere; & ratio est evidens præsternit in nostris principiis; si enim potest peccatum mortale de potentia absoluta remitti abesse infusione habitualis gratia per folia extremitate condonationem, ex instituto probatum illi *s. 9. 7.* huius dilutionisq; magis id fieri poterit mediante actu contritionis, & perfecta dilectionis Dei consequenti probatur, tum quia hoc videtur facilius; quia illud: tum quia rationes omnes illud probantur, à fortiori probant quoque hanc partem alteri. Tum etiam quia hanc partem dilute probatur rationes pro lectione sententia extrema inferius adducunt, tum lancifundi de facto tribuente praefatis actibus; quamvis enim revera id de facto non convincat, ut in eorum solutione postea constabit; negaruntur nequit, quin latenter id habeant de possibili. Tum deniq; quia fundamenta habentur adducta pro prima conclusionis parte solum urgent de facto non autem de possibili, etenim de facto status Sanctitatis, & iustitiae est status firmus, & habitualiter perseverans, sicut per formam a Deo infusa, inherenterem, & permanentem per modum habitus, ut in casu supposito talis non esset, sed tunc statu sanctitatis talis esse, quia est modus statu habitualiter peccati; sicut enim actus peccaminosus physice præteritus constituit hominem habitualiter peccatores per imputationem, & moralem quandam informationem, & perseverantiam actus præteritus; & contraria proportione servata, actus dilectionis Dei sumptu per omnia effe transiens, & physice præteritus, adhuc habitualiter peccatores per imputationem, & moralem quandam informationem, & perfectionem; unde quandomodo moraliter permaneat in eo peccatum transactum, eique imputatur tandem dicitur esse in statu peccati: at actus contritionis non sanctificat per imputationem, neque per solam mortalem ejus permanentiam, sed per veram, ac physicam inherenterem, ac proinde dum realiter in anima, vel voluntate non existit, dicneque hominem sanctificare iustitum constitutere, ut perfici status iustitia, & sanctitatis: ergo forma sanctificans, denominante hominem habitualiter iustum, non tantum esse debet posset

confirmatur, quia ratio præcipua, quam *q. 1. cit. num. 11.* adduximus ad id probandum de gratia habitualiter, militari pati per ipso dilectionis actu; dicebamus enim ibi, id est munus sanctificandi, & delendi peccata non posse ex natura rei gratiae convenire, sed tantum ex divina ordinatione; quia habitus gratiae, vel charitatis ex natura rei aliante rationem habere non potest in ratione principi activi, quia quod sit principium diligendi Deum supernaturaliter; ex hoc autem capite nullam exigentiam habet con naturalem, sicut proximam, ob quam Deus dare debet, ut con natura agat, vitam eternam habentem tam latum habitum, illumque acceptate, ut filium, & heredem; ex eo enim quod Petrus habitum habeat inclinatum cum in amorem Pauli, non obij naturaliter exigitur,

potest per solum actum contritionis, & dilectionis Dei absque infusione habitualis gratiae; Vel si adhuc privatio gratiae includeretur in habituali peccato, & posset in casu tolli talis debitum per commutationem debiti habendi gratiam habitualiter in debito tollitur peccatum originale per commutationem debiti habendi iustitiam originalem in debito habendi gratiam habitualiter.

227 Deinde probatur veluti à priori; nam irla fuit, ratione quorum sine gratia habitualiter remissio peccatorum fieri non potest, scilicet, aversio, offensa, & reatus exterior penit; sed hæc tria auferri possum de potentia Deli absolute per solum actum contritionis, & dilectionis ergo &c. minor probatur, nam actus dilectionis est dilectionis objecti, ad quod conversus erat peccator; ergo per utrumque auferri aversio a Deo; & quamvis modò per actum dilectionis homo actualiter tantum convertatur in Deum non autem habitualiter, nisi per gratiae infusionem: tamen in calvo possum remaner etiam habitualiter conversus modo superius exposito, ratione actus dilectionis præteriti, & moraliter permanentis, & minimè inconveniens fuit, in eo casu, transactio actu dilectionis, hominem manere iustum ratione actus præteriti, sicut modò dicitur manere peccator. Quoad secundum etiam probatur, nam per actum dilectionis, & contritionis homo, utposita acceptance divina, effet Deo conjunctus, atque ita non est dignus, ut odio haberetur a Deo, sed potius ut ab eis diligatur iuxta illud *Jo. 14. 1. qui diligis me, diligetur a Pare meo*, & per consequentem Deus non effet illi offendens, sed pacatus, dixi, supponit acceptance divina; quia licet de facto, & ex natura rei non necessario cum perfecta amicitia ex parte creatura ponatur fundatum, & objectum amoris amicitiae Deferatur creaturam, fine positione habitualis gratiae, ideoque dictum illud de facto dispositivè tantum intelligi debet, & non formaliter, quatenus per dilectionem, sicut per ultimam dispositionem reconciliatur cum ipso per formam, quam ille infundit, formaliter iustificare: nihilominus data hypothesis ex acceptance divina, ipmet dilutionis actus effe posset causa non tantum dispositio reconciliationis creatura cum Deo, sicut est modò, sed etiam formaliter eo modo, quo nunc est gratia. Quod tertium tandem probatur, nam reatus penit legitur averseptionem, & offensam; cum igitur per actum contritionis, & dilectionis, utpote meritorum, homo ex acceptance divina in casu positio sit dignus premio vita eterna, sicut est modo per gratiam habitualiter, non potest in eo penit etiam reatus permanere.

Ultima pars conclusionis probatur.

228 Quinto tandem probatur ultima pars conclusionis, que erat minus iustificandi formaliter, & per modum forme iustificantis posse utique de potentia. Deli absolute convenire a cui contritionis, & dilectionis Deli, non quidem ex natura rei, sed ex sola acceptance divina; Probatur, inquam, quia *que. 1. 1.* hujus dilutionis diximus, grariano quoque habitualiter non jucundificare, & peccata delere physice, & ex natura rei, ut talis qualitas est; sed tantum mortaliter, & ex divina ordinatione, ut ibi fuit probatum est: ergo idem patet dicendum est in tali casu de actu contritionis, ac dilectionis Dei; Dices cum Valquez non valere partitam, quia maiorem oppositionem agnoscit Scottus inter dilectionem Dei, & peccatum, quam inter gratiam habitualiter, & peccatum, concedit enim posse stare peccatum habitualiter sicut cum gratia habitualiter, quantum est ex natura rei, scilicet lege Dei, negat tamen posse stare cum dilectione Dei. Sed Contra, quia licet negat Scottus peccatum actualiter præteriti odii Deli patere cum actuali dilectione Dei, quia hæc importat conversionem formalē in Deum, ut in finem supernaturalem, illud vero formalē averseptionem, tamen loquendo de peccato habituali, non minus admittit peccatum habitualiter stare posse cum dilectione Deli actuali, quantum est ex natura rei; quare non tribuit majorem vim actu dilectionis Dei, quam habitus gratiae ad delendum peccatum.

229 Confirmatur, quia ratio præcipua, quam *q. 1. cit. num. 11.* adduximus ad id probandum de gratia habitualiter, militari pati per ipso dilectionis actu; dicebamus enim ibi, id est munus sanctificandi, & delendi peccata non posse ex natura rei gratiae convenire, sed tantum ex divina ordinatione; quia habitus gratiae, vel charitatis ex natura rei aliante rationem habere non potest in ratione principi activi, quia quod sit principium diligendi Deum supernaturaliter; ex hoc autem capite nullam exigentiam habet con naturalem, sicut proximam, ob quam Deus dare debet, ut con natura agat, vitam eternam habentem tam latum habitum, illumque acceptate, ut filium, & heredem; ex eo enim quod Petrus habitum habeat inclinatum cum in amorem Pauli, non obij naturaliter exigitur,

ut Paulus redam Petrum, & multo minus tali amore, ut vel ipsum eligere in filium adoptivum, ac illi suam dare haberditatem; At hæc, inquam, ratio patiter militari de ipso dilectionis actu; quamvis enim hic actus videatur magis exigere amicitiam Dei, ejusque reciprocum amorem, quam habitus gratiae, qui est principium donatx talis actus, vel inclinatio in ipsum; attamen natura rei hoc necessarium non petit, ita quod actus dilectionis formaliter redat amorem Deum, ipi accepit, & gratum; non enim ex eo, quoqui possit Regem amare, dignus existit redamatio amicitiae, in modo neque præceps ex eo, quod illam amet; eis enim amor ex ad amorem mutuum, seu ad redamacionem exierit; tamen ut hanc metetur, vel debet supponi dignitas ex parte subjecti, vel amans, aut certè acceptatio ex parte amati, ut talis amor redamatio vicissitudine solvi debeat: quod patet exemplo hominis vilis, atque plebei, qui quamvis ardenter amat Regem, non tamen dignus existit amicitia Regis, quia amicitia dicitur qualitatibus inter amicos; quia ergo nullus potest habere ex qualitate cum Deo, necessariò interveniente debet in acceptatio, ut amans creature redamatio vicissitudine solvi debeat; ergo actus dilectionis data hypothesis non adiuvat sanctorum iustificare ex natura rei, sed tantum ex Dei beneficio, & acceptatio divina, sicut etiam idem modo evenit de gratia habitualiter.

Denique id probatur evidentissime, quia si ex natura rei, data hypothesis efficitur modus iustificativi, tunc effient factisfactori de condigno, sed hoc est falsum; ergo &c. probatur sequela majoris, quia neque quis reddi ex natura sua, scilicet diligatur a Pare meo, & per consequentem Deus non effet illi offendens, sed pacatus, dixi, supponit acceptance divina; quia licet de facto, & ex natura rei non necessario cum perfecta amicitia ex parte creatura ponatur fundatum, & objectum amoris amicitiae Deferatur creaturam, fine positione habitualis gratiae, ideoque dictum illud de facto dispositivè tantum intelligi debet, & non formaliter, quatenus per dilectionem, sicut per ultimam dispositionem reconciliatur cum ipso formaliter; non loqui de prima iustificatione, & acquisitione habitualis gratiae, non vero de augumento gratiae, quod gratias concedimus cadere sub merito de condigno; id est autem contrito in iusto efficitur condignum meritorum augmentum gratiae, & gloriam, quia valorem reliqui actus supernaturales viri utrum, ut autem contrito preceps natura gratiam, que hinc licet de ea est quod sit, non est condignum, sed tantum congettum meritorum ad illam. In hoc capitulo Scottus *1. a. 17. que. 2. GG.* deducit necessitatem habitus supernaturalem in homine, per quem forma liter sanctificatur, nimis ut ob speciali acceptancem actus ab eo eliciti; oportet enim, sit, ponere unum habitum supernaturalem, quo habens formaliter acceptetur, tanquam meritorum, si actus elicitus ejus acceptetur, tanquam meritorum, si enim non videtur acceptari natura, vel actus sine aliquo habitu informantur, ita Doctor *loc. cit.*

ARTICULUS SECUNDVS.

Solvuntur Objectiones probantes actum contritionis, unde possit habere vim Sanctificandi formaliter.

230 Non oppositum contra primam conclusionis partem adducunt plurimas Scripturae, & Patrum auctoritates, in quibus dilectioni Dei, & contritionis adscribitur formalis anima Sanctificatio, purgatio a peccatis, conjunctio, & adhesio cum Deo; ut *Petri charitas operis multitudinem peccatorum.* Luca 7.

Lxxvii. remittuntur si peccata multa, quoniam dilexit multum, & D. Aug. de moribus Ecclesiæ cap. 12. qui separatur à Deo dilectione reddit in Deum, & similia, quæ passim habentur in Scripturis, & Paribus, & fuscè referuntur à Valquez cit. cap. 4. qui plura etiam adducit ad idem ex Augustino testimonia, quem aut de charitate habituali explicati non posse, quia de illa non quam mentionem fecit, sed temperie dilectionis actualis. Confirmat id Meracius disp. 12. fed. 1. ex Trist. fed. 6. cap. 7. ubi dicentes nostram justificationem fieri per formam nobis intrinsecè inherenter, & non per extirpationem ineritorum Christi imputationem ait hanc fieri, am per spiritum secundum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui sufficiuntur, aque ipsi inhaeret, ex quibus, & allis Concilii verbis ponderatis inferit formam intrinsecam, qui sufficiuntur, esse charitatem.

234 Respondeo hac eadem encomia lepros etiam de fide, & eleemosina à Paribus. Scripturis enunciari non eleemosina dicitur extinguere peccata, & humilitas appellatur in Evangelio justitia: & fides dicitur salutem facere; illa ergo testimonia explicanda sunt de dilectione, & charitate habituali, & planè falsum est Augustinus nunquam de charitate habituali sive locutum, etiam in Scotorum ipse adnotavit 1. dist. 17. quod 1. in argumento ad oppotuum de charitate habituali exprimit locutus est illo eodem loco de moribus Ecclesiæ cap. 4. ubi per tractus illud ad Romanos. quis non separatur à charitate Christi, inquit, charitas hec dicitur virtus, que animi nostræ reflexione affectio, & Concion. 2.6. in plac. 11.8. ad illa verba, fed justitium, & justitiam, nota intelligendum est de affectu justitiae, & non de ipsa virtute, quia hanc justitiam non facit in homine, nisi qui justificat impium; & ex iusto facit iustum; ubi habitat distinguuntur, & per habitum solum dicit hominem justificari a Deo, ut per formam. Vel si aliqua testimonio loquuntur de ipso affectu dilectionis, & contritionis, non sunt intelligendae formaliter, sed dispositivè sunt duxatas, quam per huiusmodi actus homo imperat justificationem a peccatis. Vel denique interpretanda sunt de dilectione, & contritione, in quantum formata, & dignificata per gratiam habitualis, hoc est, ab homini iulito, & sancto elenca: etiam ratione etatis statu, & conexione cum habitu gracie, & charitatis auctus huiusmodi sunt ineritorum de condigno vita, utrumque ut dicit Scotorus 1. dist. 17. quef. 2. GG. & 4. dist. 14. quef. 2. art. 2. & proxime conjugantur hominem cum Deo sub ratione merita condigni ad vitam eternam. Ad Confirmationem dico Concilium loc. cit. loqui de habitu charitatis, quem gravis concedimus esse formam sanctificantis in gracie, habituali non distinctam, non autem de acta, ut confit ex ipso contexto. At instant Turrianus disp. 6. cit. dub. 3. quod Concilium sef. 14. cap. 4. postquam dixit contritionem imperfectam esse dispositivem, docuit, quod si contingat charitate formata, renovabilis hominem. Verum, si ita loquitur Concilium, potius nos favet, quia non tribuit vixi sanctificandi actum contritionis unde, & absoluere iunxit, sed prout charitate formatum, à qua valorem fuit sanctificandi actum jam explicato.

235 Secunda Valquez cap. 5. plures adduc rationes ad idem probandum, quæ in breviorum formam deducit. Turrianus dub. 9. primum, quia si homo peccator immediata affueretur à Deo ad beatitudinem, hoc ipso justificatur formaliter per rationem & fortiori per dilectionem eiusdem visioni annexam, ergo etiam in via affectus dilectionis, qui est ejusdem rationis cum dilectione patris, habet vim justificandi peccato. Deinde, quia diligenter Deum erat sine habitu; diceretur unus ipsius cum Deo, quia est unius cum eo affectus, & voluntate, ergo est vere iulus. Tandem, quia qui diligenter Deum sine habitu, verè diceretur numerare in Deo, & Deus in eo, & habere lemen Dei intra seipsum, quia amor habet ex le transformatione amantem in amatum, & è contrà: ergo est amicus Dei.

236 Reip. ad r. variis esse solutiones, Suarez lib. de gratia cap. 13. in fine negat beatam visionem, ac fruitionem esse formam de sanctificanti, sed tantum sanctificantem, inquantum alii debet justitia inherens, & charitas consumata, quæ eas praedat, vel subequeatur: led concepsione patris deleri peccator, quia cum hoc sit finis infelicitatis, & miseria, non videtur esse compaibile cum beatitudinem; nego ita debiri per dilectionem vie, & ratio est, quia dilectio patris, ut inquit Amicus, est perfectissima familiaritas causa utrè cuicunque Deo, & Dei cum creatura, cum qua familiariitate peccatum pugnat, quod inimicitum cum Deo importat; Cum vero dicatur dilectionem via effectu ejusdem rationis cum dilectione patris, hoc videatur negare Scotorus 3. dist. 26. & 4. dist. 49. qu. 5. & q. 13. de anima in solutione ad 2. ubi inquit: quod licet si idem objectum, & eadem potentia, & habitus idem (qua)charitas non quam excedit quia tamen alia est approximatio ad potentiam licet, & ibi, & lumen aliud, & aliud, id est possunt species differre, & aetere exemplum de igne calefaciente tantum lignum a lon-

placenta in bonitate hominis; sed ex motivo misericordiae, & bonitatis Dei; amor autem amicitia est actus, quo ex complacencia, quā habeo in bonitate amici, moveor ad voluntum illi aliquod bonum; ad hoc vero debet in amico præsupponi bonitas, in qua ego complacem, quod non contingit in proposito casu argumenti, de quo plura vide apud Lugo scđ. 6. num. 145.

239 Ad ultimum; concedo ex vi actus talis dilectionis hominem non comparari ut obiectum odii, & displicentie, sed amoris, & complacentie; nego tamen hanc sufficeret ad vetram amicitiam; quia in amico præter amorem, quo diligit amicum, requiri etiam, ut dicebam, fundamentum dignitatis, & bonitatis, qui redaretur ab amico, quo fundamentum modò de facto non haberet homo per solam dilectionem Dei, sed per habitum gratie infinitum: sine qua maneret homo indigenus amicitia Dei, non obstante actum dilectionis: ac etiam obiectum odii ex vi præcedentis macula, nondum per actum dilectionis absterre. Dices, per actum dilectionis Dei super omnia iam homo mutatus est, nec amplius maneat aversus à Deo, sed in eum converitus: ergo nequit ulterius cum haberet vi præcedentis macula, quia in ea aversefactione confitebar: Neque dicas manere adhuc offendens, vel iniurians, nam hæc fundabatur in ea voluntaria aversefactione, ablatu autem fundamento nequit manere fundatum, ita utitur Turrianus. cit. Respondendo ex dictis 9. 11. 2. 24. & 125. quod licet contritio tollat aversefactionem in ratione voluntarii, in ordine ad præsumendum, quod modo approbat homo, si interrogari, actum peccaminorum commissum: non tam tollit aversefactionem in ratione voluntarii, in ordine ad rationabilem odium Dei: hoc enim fundatur in obligatione ad satisfaciendum, & dignitate poena ex peccato præterito contracta; quæ tolli non possunt per quæcumque retractationis actum ex parte creature: id est posita etiam retractatione per contritionem, adhuc aversefactus, manere solum posse cum jure ad gloriam ex meritis præcedentibus, quæ nondum fuerant mortua, nec mortificata nata in eis posse habuisse non desinet in eo demeritorie, & culpabiliter, sed tantum physice, & ex mera Dei voluntate. Ad Confirmationem concedunt aliqui convincere, contritionem esse factam rationem formalis partiam ad expellendum peccatum & ex ipso, & gratia habituali consergere unam rationem formalem integrum, quod ajunt à Concil. Trid. indicari sef. 6. c. 7. dum dicitur hominem justificari, per voluntariam gratiam confessionem, quibus verbis sicut simul, & habitus includere videtur. Exterius hoc non est concedendum, quia si contritio est forma factam partialiter judicantis, iam ante adventum habitus gratie homo non est vere peccator, quia per eam caret aversefactione à Deo, qui ponitur constitutiva peccati habitus, factam partialiter, destruta autem una pars intrinsecus aliquid totius, destruit totum. Tam quia aversio à Deo & conversio ad creaturam in sensu argumenti sumpta, non tollit tollit per actum contritionis, sed etiam attritum, in modo per actum naturalem contrarium, & tamen per hos actus non expellitur peccatum, ut patet de peccatore habente actum attritionis ante Sacramentum, qui non obstante adhuc manet in ipso peccatum ratione voluntarii, quantum sufficit ad rationem peccati habitualis, ut dicebamus num. 124. Nec obstat Trident. loc. cit. quia illis verbis solum intendit suceptiorem gratiam, & donorum debere esse voluntariam, hoc est, requiri dispositionem liberam ex parte hominis, non autem quod disponent illa sibi ipsa forma peccatum expellens, ut dictum est num. 116.

240 Itaque respondendum est ex modo dictis num. 239. contritionem tollere aversefactionem in ratione voluntarii quantum sufficit ad præsumendum, quod modo approbat homo si interrogari, actum iam præteritum; non autem in ratione voluntarii quantum sufficit ad fundandum rationabile odium Dei contra peccatorem, quod radicatur in obligatione ad satisfaciendum, & dignitate poena ex peccato contrita, quæ tolli non possunt per quæcumque retractationis actum ex parte creature, quod voluntarii solum est ex parte hominis, non est inde amicitia Dei, quia nullum supponit habere peccatum, adhuc tamen esse non dignus, quia carens habitu charitatis, qui solum facit hominem tali amicitia, & amore dignum. Dices postea rem contritione, ut dilectione etiam sine habitu, iam est in homine illa bonitas dilectionis, ex cuius complacencia posset Deus amare illum hominem; qui amor erit ex amicitia. Nego tamen amorem ex amicitia futurum, non tamen est sufficiens dilectionis ex parte hominis, non tamen est sufficiens fundamentum redemptions, quia amicitia Dei non solum dicit hominem amare Deum, sed etiam obiectum dignum, quod à Deo ametur, quæ dignitas de facto habetur per solum habitum gratiae, non per actum. Card. autem de n. 148. concedit in hoc casu hominem amicem à Deo diligere, negat tamen futurum esse dilectionis ex parte hominis, ut patet in sef. 125. ex quo doctrina jam declarata negandum est assumptum cum ejus probatione loquendo de aversefactione voluntaria in secundo sensu; In quam responsum recedit alia solutio, quæ habeatur apud Ovied. & alios; per conversionem actualiem affectivam ad Deum, & aversefactionem in actu contritionis repertam non tolli conversionem habitualem ad creaturam, & aversefactionem habitualem à Deo, quæ permanent peccato ex vi peccati committi, & in quibus peccatum habitualiter consistit; & ratio est, quia hæc conversiones, & aversectiones sunt diversi generis, nec manu se expellunt, conversionis enim habitualis ad creaturas, & aversefactionis habitualis à Deo, in quibus peccatum habitualiter consistit, permanet per modum habitus ex acta præterito, & injurya facta Deo & obligatione satisfaciendi pro hac injurya; & ita donec extinguitur per condignam satisfactionem, vel condonationem injuryia, & debiti ex ea resultans, quæ de facto non habentur.

Aliorū Valquez, & Meratii.

241 Quartus arguit Valquez, quia qui iustificatur simul per habitum, & actum, alter iustificatur, quam qui solo habitu; nam qui solo habitu sanctificatur, ut patulus in baptismo, ita est lancetus, ut si Deus ab eo auferret habitum: nihil

sine infusione gratiae; nullo modo aucteretur conversio habitualis ad creaturem; & habitualis auctoratio à Creatore, in quibus peccatum habitualis confitit.

Nec etiam est incongrua solutio, quam afferit Hibernus ad preteritem difficultatem *disp. 14. sest. 4*, ubi inquit peccatum mortale posse dupliciter considerari; uno modo quatenus est privatio conformitatis ad virtutem aliquam hanc, vel illum actum praeципitem, que est ratio peccati philosophice considerata; alio modo in ratione injurie, ac diuinæ offensæ, quo pacto est subtrahio honoris Deo debiti, ut supremo legislatori inquit, quod si contrito prior natura infinita gracie, seu dilectione Dei super omnia, que virtualler, dicitur esse contrito, compareatur ad peccatum mortale actuale, ut praescindat à ratione injurie, vel lexios moralis honoris Dei, concedit potest, quod ex natura sua peccatum destrueretur in hoc sensu sumptum, quod ex Scoto deducit *4. disp. 15. q. 1. art. 2.* dum inquit, quod satisfactione est redditio equivalentis pro aequivalenti: sed quantum malum fuit peccatum avertens a Deo, tantum bonum est conversio ad Deum ex charitate; quantum etiam bonum natum fuit inesse actu secundo meo, tantum bonum, & non plus abstat peccatum meum; sic ergo per illum etiam equivalentes redditio, Doctoꝝ verbis judicante videatur, quod peractum secundum contritionis, vel dilectionis Dei tota bona p[ro]p[ri]a physica, & moralis, qua subtracta fuit per mortale, restituatur homini. Si vero peccatum consideretur in ratione injurie, Deo illate, sic actus contritionis non est suæ naturæ satisfactorius, vel expulsus ejus, tanquam aequivalens, & aquilans; sed solum ex divina acceptance, quan[do] non habent nisi ut cum gratia coniunctus; & non nisi per modum præcipue dilutionis, ut eam natura præcedat; ita exp[re]sse Doctoꝝ significat *4. disp. 14. q. 2.* cum inquit, per actum patientis informem plenam, vel templa circumstanciarum in genere moris deleri peccatum, ut per dilutionem præciam, & meritum de congruo; per actum vero penitentie, qui est formatus, deleri tanquam per actum concomitantem; quibus verbis exp[re]sse inuit, peccatum sub ratione injurie deleri per aliqui aliud, quam per contritionem, nempe per gratiam.

*Quintus arguit Valquez: contrito, & dilectione Dei est perfectissimus actus, quem creatura cum auxilio Dei elicere possit ergo ei forma suæ naturæ naturæ sanctificans, & a peccato emundans; consequence probatur, quia non minus perfectissimus actus, quam perfectissimus habitus est perfecta animi sanctitas; ergo si grata, quia est perfectissimus inter omnes habitus, animam formaliter sanctificat, dilectione pariter, qua inter omnes supernaturales actus est perfectissimus, eadem animam formaliter sanctificabit. Confirm. quia iuxta illud Joan. *sola dilectione est plenitudo legis*; & utique perfectus dicitur quis divina regula adaequari per actum, quam per solam habitum, tenetemque illi adaequari actu, & non habui justus; ergo qui ait Deum diligat, hoc ipso dici debet iustus, quia divina legi adaequatur. Demum, qui diligat Deum, perfectius unitur Deo, quam qui tantum per habitum ipsi conjunguntur, per actum enim unitur Deo vitaliter, per habitum vero non vitaliter.*

Respondet negando consequentiam cuius ejus probatio; quam enim actus charitatis sit omnium perfectissimum in genere perfectionis actualis, tamen de facto attingere nequit perfectio[n]em gratiae habitualis, quia haec sola præstat dignitatem amicitie Dei, ac divini amoris, & ipsa sola est ratio acceptandi tam naturam, quam actum, ut inquit Scoto *1. disp. 17. q. 2.* Ad Confirmationem per actum dilectionis Dei dicitur homo adaequari divina regulæ loquendo de hoc genere justitiae, quæ constitit in adequatione ad regulam in operationibus; non tamen dicitur iustus illo genere iustitia & sanctitas, quæ est semper gloria, & participatio naturæ divina; quare, ut inquit Hibernus *disp. 24. sest. 6.* in fine per contritionem dici potest homo iustificari intrinsecè justificatione per modum actus secundi per iustitiam expellentem in iustitiam actualē, & privationem conformitatis ad legem; tamen sic iustificari non dicitur esse iustus iustitia supernaturalis, nec partem naturæ divinae, nec dignos formaliter vita externa, sed tantum erit iustus iustitia legalis, quia motus contritionis est contrarius motui peccati, & conformis, vel conformitas ipsa ad leges; Ad ultimum sicut in humanis non confitit amicitia duorum in actu coniunctione vitali unius cum alio per actum operationis effectum, sed potius in habituali familiaritate, & mutua amicitore, sic pariter dicendum de amicitia hominis cum Deo, quæ familiaritas cum ipso iuxta presentem Dei providentiam non habetur, nisi per gratiam habitualem.

Sexto tandem arguit Meratus *loc. cit.* penitentia est specialis virtus à reliquo distincta, cuius proprius actus est intentio satisfaciendi Deo pro macula peccati; ergo obiectum huius intentionis debet esse aliquæ forma, quæ Deo satisfaciens homo pro peccato; at hac habut us gratia; esse nequit, quia satisfactionis importat actionem; ergo erit actus dilectionis Dei,

ARTICVLVS TERTIVS.

Solvuntur Obiectiones probantes, nec, quidem de potentia Dei absolute posse actum contritionis habere vim sanctificandi formaliter.

Vi opiniones medias defendunt, hoc præmuntur in commode, ut solvere cogantur rationes ambarum extreamarum; cum igitur art. præcedenti tam latifacitam iste rationib[us] secunda sententia extreme, vim sanctificandi tribuentis actu contritionis, non tantum de possibili, sed etiam de facto; nunc in prædicti articulo diluvende sunt rationes prima opinionis extreme, hanc vnam neganti actu contritionis non tantum de facto, sed etiam de possibili; cujus præci-

principium fundamentum, ut constat apud Caspensem, Lezanum, Hacquetum, & alios; quia de facto actu contritionis Dei, & contritionis est dispositio ad justificationem ipsi, & ad remissionem peccatorum ergo nec de potentia Dei absoluera potest esse forma ipsa justificationis; Consequenter probatur, quia dispositio etiam de potentia absoluta nequit esse forma respectu illius effectus, cuius est dispositio; nequit enim calor ut odo, qui est dispositio ad expellendam formam aquæ, esse forma, vel causa formalis talis expulsionis, sicut nequit esse forma substantialis.

Respondeat Serra cit. actum dilectionis, & contritionis dispositionem esse respectu justificationis perfectæ, qualis est illa, quæ modo sit per gratiam habitualem, & hujus nunquam esse causam formalis, sed justificationis minus perfectæ; unde concludit actum dilectionis, & contritionis respectu justificationis perfectæ, in ordine ad quam est dispositio, nunquam efficiens dispositio; quia tam per ablutum Dei potentiam potest justificatione perfectæ non esse, quando nimur actu ipsi contritionis esse ultimum Dei beneficium includens voluntam condonandi peccatum, post quod non lequitur beneficium infusionem gratiae habitualis, ut modo potest etiam talis actus non esse dispositio, sed causa formalis justificationis minus perfectæ. Ratio autem, eum in eo cau[us]o justificatione perfectæ dici potest, sicut modicum inquit est, quia ut impensis perfectæ justificatur, opus est, ut hoc fiat per formam permanentem, quia intrinsecè iustus sit totu[m] tempore, quo est sine peccato; cum igitur actus dilectionis, & contritionis non sit huiusmodi, sed citio transiens, quo translatu[m] nihil ejus manet, quod homo intrinsecè iustus sit, id est non potest esse causa formalis perfectæ justificationis, & ex hoc unicu[m] fundamento solvit hic Autcor omnia argumenta in contrarium.

Hic tamen modum solvendi rationes prime sententia omnino negant vii justificationi actu contritionis non admodum placet; quia ratio perfectæ, & exactæ justificationis non consistit in eo, quod fiat per formam transientem, ut permanentem, sed in eo potius, quod per talen formam auferatur materia per peccatum relata; item etiam Deo offendit, & tandem ad acquirendam formam, & donum, quod regeneraret in filios Dei; in his enim effectibus perfectæ, & exactæ justificationis consistit, ut hic de laiquum, sive effectus habeant per formam permanentem, fieri transientem; Cum igitur hic Author concedat hos omnes effectus per solum actu contritionis, & dilectionis Dei haberet potest homo per talen actu formaliter iustificari perfectæ: quod enim forma, quia ex exercitu effectus, fit permanent, ad perfectionem iustificationis peccati; sed sic est, quod est talis modo debita, ut se compendiatur iustitia. Denique parvulus infundit Deus habitatione gratia, sive illa talis iustificatione, ergo non datur tales iustificationes ad gratiam ex natura rei, sed ex loco Dei ordinatione, alter in infusione gratiae tempor præcedere deberet, ut Deus diceretur connaturaliter eam infundere, & non mirabiliter.

Sed urgent, rationes secunda sententia extrema vim sanguinis ex parte formaliter etiam de facto tribuentis actu contritionis, & dilectionis Dei haberet potest quando hoc est ultimum Dei beneficium, ut ipse factor in solutione ad quarum pro opposita sententia; iam de potentia Dei absoluta potest homo per talen actu formaliter iustificari perfectæ: quod enim forma, quia ex exercitu effectus, fit permanent, ad perfectionem iustificationis peccati; tunc contrito non est debita iuste naturali in respectu compensationis peccati; sed sic est, quod est talis modo debita, ut se compendiatur iustitia. Denique parvulus infundit Deus habitatione gratia, sive illa talis iustificatione, ergo non datur tales iustificationes ad gratiam ex natura rei, sed ex loco Dei ordinatione, alter in infusione gratiae tempor præcedere deberet, ut Deus diceretur connaturaliter eam infundere, & non mirabiliter. Quod arguit Valquez *disp. 20. num. 42.* & Turrianus *disp. 8. dub. 2.*

Respondeat rationes illas probare tantum de facto actu perfectæ contritionis habere cum gratia infallibilis connexionem ex lege Dei iuxta prædictam providentiam, non vero convincere hanc infallibilem connexionem esse ex natura rei. Ad 2. nego lequelam majoris, flante enim, quod contrito requiri ratione iustificationis ex voluntate divina, & non ex natura rei; adhuc bene falatur, quod hac voluntate Dei iustitia, teneatur homo naturali iure, non quidem sumendo ius naturale tanquam dictum à supernaturale, sed à iure possesso, adhibere contentionem, ut iustificari; ius enim naturale obligat hominem ad procurandam iustificationem melior modo, quo potest placere Deum, & medio magis apto, & convenienti, five per se, five ex voluntate Dei requiro: Quare ex eo, quod contrito sit debita iuste naturæ, sequitur ad iustum hunc esse actu magis perfectum; quem possum homo præstat ad faciliandum Deo, licet non sit de se formalis, & aquilans satisfactionis; quamvis enim homo nequeat iustificari Deo facultus est acceptationem, adhuc tam exhibet certe Thomistæ passim defendunt esse dispositionem ex natura rei, ut Media, Alvarez, Caspensis, Serra, & alii ex schola D. Thomæ. Alii vero extra eam Scholam communiquerunt negant. De hac te breviter, & dilucide agit Ovied. trac. 8. contrar. 2. punc. 7. ubi ad initio advertit certum omnino esse debere, non potest esse tam stolidum debitum gratiae iustificationis respectu predictæ dispositionis, ut non possit Deus de potentia absoluta, adhuc præmissa dispositione prædicta, gratiam denegare; sicut potest non prodere formam ignis ultima illius suppositi dispositionis. Quare solum dubium esse

potest, an sic in eo cau[us]o, quod Deus formam ignis non producere, aliquid efficeret contra rerum exigentiam; ita partetur in nostro cau[us]o, an aliquid praefaret contra naturam contritionis, & dilectionis Dei super omnia si illis actibus suppositis gratiam non infunderet.

In quo puncto pars negativa est tenenda, quia convincenter probatur ex tam dictis, quod contrito, & dilectione sunt ultima dispositio ad gratiam per modum imprecationis, & meriti de congruo, ut loquitur Trident. *fest. 14. cap. 4.* & Scotus *4. disp. 14. quæst. 2.* si ergo respectu gratis non potest supponi, ut meritum de condigno, sed tantum de congruo: hinc evidenter lequitur attenta tantum rerum natura, praedictos actus non necessarii cum gratia connecti; sicut meritus de congruo scilicet, & rigorolam non habet cum primo connexionem; sed tantum habet ex natura sua conductam quandam, quæ non congruentia explicatur, ad hoc ut illius intentio possit Deus moveri, si velit, ad premium conferendum. Additamen Ovied. & quidem non abs re, scilicet hanc strictam connectionem, quæ rerum naturis violentiam patet possit, actum dilectionis, & contritionis perfectæ ex ipsa rerum natura maximam habent conductam, ut Deus talium actuum intuens, tanquam dispositionis ultima, possit gratiam infundere, efficiens quasi sufficiens in dispositione, in media divina misericordia, quæ tempus in justificatione peccatoris opus est intercedere, gratia iustificans infundatur. Et ratio est, inquit, quia hi actus supernaturales ex auxilio divini gratis eliciti sunt perfecti illimi, qui ex parte peccatoris possunt haberi, ita quod perfectioribus illis nequit ad gratiam disponi; ergo validus congruum est, ut Deus homini sic exactius gratia dispositio infundat gratiam habitualem. Conformatur quia talis actus contritionis non est de perfecta satisfactione pro peccato, ut constat ex dictis *num. 23. 2.* ergo quod Deus de formam satisfaciens omnibus habent actum illum, et ex voluntate Dei, non ex natura rei; licet adhuc aliqua congruitas, non enim remittitur debitum ex natura rei, nisi offeratur aequalis soluto, aut compensatio iustitiae. Denique parvulus infundit Deus habitatione gratia, sive illa talis iustificatione, ergo non datur tales iustificationes ad gratiam ex natura rei, sed ex loco Dei ordinatione, alter in infusione gratiae tempor præcedere deberet, ut Deus diceretur connaturaliter eam infundere, & non mirabiliter.

Sed urgent, rationes secunda sententia extrema vim sanguinis ex parte formaliter etiam de facto tribuentis actu contritionis, & dilectionis Dei haberet potest quando hoc est ultimum Dei beneficium, ut ipse factor in solutione ad quarum pro opposita sententia; iam de potentia Dei absoluta potest homo per talen actu formaliter iustificari perfectæ: quod enim forma, quia ex exercitu effectus, fit permanent, ad perfectionem iustificationis peccati; tunc contrito non est debita iuste naturali in respectu compensationis peccati; sed sic est, quod est talis modo debita, ut se compendiatur iustitia. Denique parvulus infundit Deus habitatione gratia, sive illa talis iustificatione, ergo non datur tales iustificationes ad gratiam ex natura rei, sed ex loco Dei ordinatione, alter in infusione gratiae tempor præcedere deberet, ut Deus diceretur connaturaliter eam infundere, & non mirabiliter.

Respondeat rationes illas probare tantum de facto actu perfectæ contritionis habere cum gratia infallibilis connexionem ex lege Dei iuxta prædictam providentiam, non vero convincere hanc infallibilem connexionem esse ex natura rei. Ad 2. nego lequelam majoris, flante enim, quod contrito requiri ratione iustificationis ex voluntate divina, & non ex natura rei; adhuc bene falatur, quod hac voluntate Dei iustitia, teneatur homo naturali iure, non quidem sumendo ius naturale tanquam dictum à supernaturale, sed à iure possesso, adhibere contentionem, ut iustificari; ius enim naturale obligat hominem ad procurandam iustificationem melior modo, quo potest placere Deum, & medio magis apto, & convenienti, five per se, five ex voluntate Dei requiro: Quare ex eo, quod contrito sit debita iuste naturæ, sequitur ad iustum hunc esse actu magis perfectum; quem possum homo præstat ad faciliandum Deo, licet non sit de se formalis, & aquilans satisfactionis; quamvis enim homo nequeat iustificari Deo facultus est acceptationem, adhuc tam exhibet certe Thomistæ passim defendunt esse dispositionem ex natura rei, ut Media, Alvarez, Caspensis, Serra, & alii ex schola D. Thomæ. Alii vero extra eam Scholam communiquerunt negant. De hac te breviter, & dilucide agit Ovied. trac. 8. contrar. 2. punc. 7. ubi ad initio advertit certum omnino esse debere, non potest esse tam stolidum debitum gratiae iustificationis respectu predictæ dispositionis, ut non possit Deus de potentia absoluta, adhuc præmissa dispositione prædicta, gratiam denegare; sicut potest non prodere formam ignis ultima illius suppositi dispositionis. Quare solum dubium esse

Disputatio Septima. De Justificatione.

partitas, & in naturalibus idem forma est connatur alter debitis dispositionibus, quanvis ipsa imperfectioni, quia est dispositio ad eam ex natura rei, non sic autem est in propulo, unde neque etiam valet & sumpta partitas ex naturalibus deducere. Ex quo tandem patet primum argumentum propositum ab initio articuli nihil prorsus urgescit, quia negamus constitutionem esse ultimam dispositionem ex natura rei ad gratiam.

257 Secunda principalius oblicuum; ab actu contritionis, & dilectionis praefat necqueat sufficienter, & adequare, que ad remissionem peccati, & justificationem requiruntur; ergo nequit talis actus esse formalis causa justificationis: aut ecedens probatur: nam primum ad remissionem peccati, & justificationem opus est, ut auferatur macula per peccatum relictus, quae est privatio gratae habitualis, hec autem nonqueat, nisi per formam & habitus opportunum. Deinde tolli debet habitualis averatio, per quam homo denominatur peccator: sed actualis conversionis in Deum per predictos actus non opponitur hinc habitualis averioni, nec cum insufficiens colligitur, quod ex dictis n. 242 & 243. Rursum opus est, ut iustificetur Deus offensio, qui iniuria affectus est: led neque ad id sufficiens actus contritionis, vel dilectionis Dei, ita ut non sit necessaria liberalis, & gratuita Dei condonatio, & iniuria remissio. Denique ad justificationem opus est, ut acquisitor forma, & donum, quo regeneremur ita filios Dei: at neque ad id sufficiens predicti actus nam haec forma permanere debet ab initio justificationis, utique ad novum peccatum, quo solo potest iustificari, utrumque cum transiens non potest iustificari nisi pro initiante, quo durat, post verbo, aut homo rediret ad statum purae naturae, aut maneret iustus sola extrinseca denominatione, vel relatione rationis ab actu predictorum resultante, eo modo quo in humanis manet unus amicus alterius ab actu amoris procedente, quod sufficie non videatur, ut vere filius Dei nominetur, & tu ergo &c.

258 Respondetur negando aliumquam ad primam probationem ait Serra privationem physicam gratae habitualis, utique non tolli, nisi per gratiam habitualis, sicut nec cæcitas tollitur, nisi per potentiam vitium privationem tamen eius moralem, in qua confitit ratio macula afferri posse per quodcumque auctoritate voluntatis, quod ex actu peccati in privatione gratae relinquit, tali autem est actus dilectionis, & contritionis, quo retrahatur actus peccati praeteritus, & homo convertitur in deum, à quo fuerat per peccatum aversus: unde in case que homo per actum dilectionis, & contritionis iustificaretur est quidem in eo privato gratae physicae, non tam moralis, quia non amplius voluntaria, sicut nec macula peccati. Hanc tamen solutionem non sufficere colligit ex dictis numero 243, quia licet contra collationem voluntatis modo prædictarum, non tamem collationem voluntatis in ordine ad fundandum rationale odium Dei contra peccatum, quod voluntarium solum est de clementia peccati habitualis. Quare portus dicendum est n. 228 in fine, quod licet macula de facto includat privationem gratae, ut habebas quidam est, non tamen in actu posito: tunc enim tolleretur prius gratiae, ut prædicta habeat rationem gratiae, & facit hominem Deo gratum, quod fiet ex eo, quod acceptetur a Deo ad suum amorem, & amicium per isolam positionem actus contritionis: Vel dato quod etiam in ea hypotesi includeretur in habituali peccato privato gratie in ratione habitus, posset tolli talis privatio per commutationem, debet habendi gratiam habitualis in debitu habendi actu contritionis, ut ibi declaratum est exemplo peccati originalis.

259 Ad secundam probationem dicendum, quod licet actus contritionis in Deum per actus predictos non sufficiens tollat habitualis averionem ex peccato casualam, de facto, & secundum presentem Dei providentiam per rationem loci, sicut allatum n. 243, quia obligatio iustificandi pro injuria Deo illata, in qua habitualis averio constituit, extingui nequit, nisi per ipsam rationem gratiae, in calu tamen posito exinguatur per acceptationem ilorum actuorum, in condignam iustificatione abiectione aliquis habitus. Ad tertiam probationem, concludit tantum actus illos ad hoc non sufficere ex natura sua, quod gratias concedimus, in calu tamen posito sufficiere ex acceptatione, & liberalitate divina, tunc enim in collatione gratae actualis & motionis divini auxili ad tales actus includeretur liberalis, & gratuita condonatio, & clemens in iuris, sicut modo de facta, includitur in infinito gratiae habitualis. Ad quartam probationem dico, nullum esse inconveniens in calu posito transactu actus dilectionis, hominem adhuc manere iustum sola extrinseca denominatione actus præteritus, eo modo quo nunc dicitur peccator ratione actus mali præteritus, sicut pariter nullum estlibet, quod sicut dicitur homo filius. Dei adoptatus ab actu dilectionis Dei, quo diligenter, & ad vitam eternam adoptatur, sicut inter homines filius ad opulius dicitur intrinsecus ab actu adoptatus.

260 Tertius arguit ex Concil. Trid. s. 6. c. 7. unica est causa formalis nostræ iustificationis nemine iustitia inherens, ci-

Quæstio IX. An omnia opera bona justi sint condigne &c. Art. II. 431

gratis concedimus etiam, quod sicut datur causa moralis instrumentalis in genere cause efficientis causans gratiam moraliter, ut lib. 4. dicimus de Sacramentis ita patet datur causa formalis moralis Sanctitatis, quia etiam dici potest instrumentalis, & haec iuxta presentem Dei providentiam effigie ipsa habitualis, in calu autem positio est solus actus contritioni, vel dilectionis moraliter permanens, donec per peccatum retractetur, quia in Deum conversione oponeretur tunc formaliter habituali averioni, quam peccatum importaret.

QVÆSTIONA.

An, ut bona opera iustorum sint condigne meritoria apud Deum, oporteat ut procedant ex superiori charitatis.

264 Conveniunt omnes, non solos actus charitatis, sed & charitate officios, esse de condigno vita æternæ meritorios, sed etiam actus reliquorum virtutum, non solum insularum, sed etiam moralium acquisitarum ab homine factis in statu iustificationis, contra Bannes 2. 2. qn. 24. ar. 6. tenentur actus aliarum virtutum etiam a charitate imperatarum, non mereri gloriam essentiale, quia est vita æterna, sed accidentiale; & videtur fusse sententia D. Thomas 1. p. qn. 95. ar. 4. ubi expressè affirmat opus cuiusvis virtutis non esse meritorium præmii essentiale vita æterna, nisi secundum magnitudinem charitatis; Nec aliud fundamentum habet, nisi testimonia Patrum, & Scriptura, que charitati tribuant premium vita æterna, & charitatibus praesentur reliqui virtutibus, & hanc solam dicunt esse radicem meriti, & principalem iustitiam nostram. Communis in qua vis Scoris communiter pro prima sententia citetur, quam proinde passim complectuntur Scoris, uponiatis aperte ab ipso insinuatam 2. diff. 41. qn. 3. art. 1. C. quia non videatur, inquit, misericordia relativa ad meritum, quam relatio virtutis, utramque loca quoque non definet, in quibus adhuc expresse faverit secunda sententia, quod elicier, actus quod solum relatio habitualis in Iusto fit meritorium de condigno; & quod solum relatio habitualis in Deum iustificat; ita plane loquitur 2. diff. 7. qn. 3. art. 1. infra F. illis verbis; si homo ei in gratia, & habet actum bonum secundum modum (nempe moraliter) ergo gratia inclinat ad illum, & ita est meritorius ex adiutorio auxilio gratie; ergo sunt vere meritoriorum glorias, ita Suarez, Montefinus, Granadas, Calpenius, Læzana, Coninch & ali.

Ceterum quamvis Scoris communiter pro prima sententia citetur, quam proinde passim complectuntur Scoris, uponiatis aperte ab ipso insinuatam 2. diff. 41. qn. 3. art. 1. C. quia non videatur, inquit, misericordia relativa ad meritum, quam relatio virtutis, utramque loca quoque non definet, in quibus adhuc expresse faverit secunda sententia, quod elicier, actus quod solum relatio habitualis in Iusto fit meritorium de condigno; & quod solum relatio habitualis in Deum iustificat; ita plane loquitur 2. diff. 7. qn. 3. art. 1. infra F. illis verbis; si homo ei in gratia, & habet actum bonum secundum modum (nempe moraliter) ergo gratia inclinat ad illum, & ita est meritorius ex adiutorio auxilio gratie; ergo sunt vere meritoriorum glorias, ita Suarez, Montefinus, Granadas, Calpenius, Læzana, Coninch & ali.

Quod solum relatio habitualis in Iusto fit meritorium de condigno; & quod solum relatio habitualis in Deum iustificat; ita plane loquitur 2. diff. 7. qn. 3. art. 1. infra F. illis verbis; si homo ei in gratia, & habet actum bonum secundum modum (nempe moraliter) ergo gratia inclinat ad illum, & ita est meritorius ex adiutorio auxilio gratie; ergo sunt vere meritoriorum glorias, ita Suarez, Montefinus, Granadas, Calpenius, Læzana, Coninch & ali.

Allud exemplum ibi affect ad hoc idem declarandum de ligno 268 fiduci ad recipiendum calorem ab igne, in quo scilicet non inclinat ad agendum, nec etiam ad tuberculare recipiendum, ita quod scilicet sit ratio subiectiva in recipiendo calorem, sed dicatur inclinare, quia naturaliter scilicet salvatur cum forma caloris, & tertia mensuram, Prima extrema negat opus cuiusvis virtutis esse in iusto æternæ vita condigne meritorium nisi ad proximum elicitur, ut falso virtualiter imperatur a charitate, yet ad minus habitualiter; vocant autem imperium charitatis habitualis actum charitatis ab initio iustificationis semper habitum a justo, quo ordinata omnes actiones, & operationes suas in Deum, quo ordinata datur quoque non tractatus per peccatum mortale; quo opinio tribuitur Scotus 2. diff. 41. qn. 3. art. 1. Bonav. ibidem qn. 3. art. 1. Durandus diff. 40. qn. 2. Bellarm. lib. 3. de iustificatione c. 15. & tenet Scotus passim, Vulpes tom. 1. par. 3. diff. 26. art. 1. Poncios diff. 56. de merito q. 7. ubi inquit concil. 3. probabilis esse actus virtutum mortali, ut sint meritorum de condigno, debere referri per charitatem in Deum, sed imperatur ab ea jumento addit non sufficere habitualiter imperium iam explicatum, sed requiri vel actuale, vel virtuale, hoc est aliquem actum charitatis cuius virtute illi alii actus producuntur; & tandem concil. 4. non tantum id affectus de actibus virtutis moralis, acquisita sed etiam de actibus Fidei, & Spei supernaturalis, quos aut non esse condigne meritorios, etiam quando procedunt à iustificato sine relatione charitatis in Deum, sic etiam Vulpes loc. cit. Hoc idem affectum quamplures Thomistæ prefettere conlectant, ut Hacquebus tral. de merito contr. 15. Serra qn. 94. ar. 4. dub. 2. ubi tamen affectus sufficere ad meritum relationem charitatis in Deum habitualis, quae vocat virtutalem remotam; quae sit virtus intentionis precentoris, non solum proxima, sed etiam remote, qualis est, quae fuit in principio vite, vel iustificationis.

Secunda opinio extrema affirms omnino opus bonum a justo factum, ablique ulla relatione charitatis in Deum actuali, vel